

Nro 26.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Septembernek 27-dik napján 1793.
esztendőben.*

Lengyel Ország.

Lehetetlen a' meg hasonlott országnak, köz-
társaságnak, sőt egy ház népnek is sokáig
maradandónak lenni, előbb vagy később el kell
annak pufztúlni, vagy leg alább annyira meg erő-
telenedni, hogy tehetetlensége miatt soha előbbi
virágzó állapotjára vissza nem térhet. Ennek
az arany betűkre méltó evangyeliomi mondásnak
igasságát tapasztaltja a' szegény Lengyel Ország,
melly 100 esztendőknél előbb alatt csak nem
szüntelen a' meg hasonlásnak állapotjában vólt,
és hól itt, hol amott ütött ki a' fő rendek közt
alattomban lappangó egyenetlenségnek tüze. Mi

lett mind ezeknek következése? az, hogy leg szebb tartományait elvesztette, és olly tehetetlen állapotra jutott, mellyből lehetetlen néki kiverkedni. Hazájának illyetén szomorú állapottyát igen eleven színnel festette le a' *Grodnoi* közönséges Gyűlésnek 40-dik ülésében a' *Beleci* Palatinatusnan avagy *Wajdaságnak* küldöttje (nunciussa) *Rokossowszky* az égybe gyűlt rendek előtt: „A' *Lengyel* *respublica* hadi erejének, és más fontos környül állásainak mivólta kényszerit, úgy mond, éngemet mint ide küldetett követet, gondolataimnak a' felséges rendek előtt akként való ki nyilatkoztatására, a' mint szoros vizsgálódásaim után hazámnak környül állásait találtam. Azon erölködtem, hogy minden pontban igazán, és valósággal ki tanulhassam hazámnak állapottyát, mind azért, hogy minden hazámfiat, és kit kit égyenként meg győzhessek előbbi állapotunkró; mind pedig, hogy mostani környül állásainkat leirhassam, minekutánna országunknak második felosztattatása után, annyi tartományokat, városokat, falukat, embert és jövedelmet elvesztettünk volna. A' leg jobb és válogatottabb geographica mappák, az az, földi kártyák szerént, 9630 négy szegü mélföldre ment ennekelötte *Lengyel* Ország, és a' *Lithvániai* nagy hertzezség; ezekben 1414 város; 28317 falú; eggy millió 442918 kémény; 7 millió 660787 ember; 60741 főből álló hadi sereg vólt; a' közönséges jövedelem pedig 9 millió 550509 rh. forintra ment esztendőnként. A' leg közelébb végben ment tracta szerént, 4157 négy szegü mélföldni földnél valamivel többet, 390 várost; 8783 mező várost, és falút; 574654 kéményt; 3 millió 55590 embert; 13619 főből álló regulált hadi sereget; és 3 millió 404984 rh. forintból álló esztendei jövedelmet vett el *Lengyel* Országban, és *Litvániában* az *Orosz* Császárné. — A' *Prussziai* király által el foglaltott rész 1061 négy szegeletü mélföldni földre; 262 városra; 8272 mező városra, és falura; 195016 kéményre; 1 millió 136389 emberre; jövedelme 1 millió 717621 rh. forintra megyen. — A' *Len-*

gyel Respublicának 4411 négy szegű mélföld; 762 város; 11260 mező város és falú; 626248 kémény; 3 millió 468808 ember; és 4 millió 427901 rh forintból álló esztendei jövedelem maradt meg. — Ezekből által láthatták az Országnek felséges rendjei, hogy sokkal többet vettek el tőlünk a' szomszéd hatalmasságok, mint meg hagytanak. „

Ezen kívül tudtára vagon az égybe gyült felséges rendeknek, hogy a' Hollandusoknak 10 millió forintal tartozik a' Lengyel Respublika. — Ennek esztendei interesse 3 millióra; a' polgári tiszteknek, és hadi seregeknek tartozó adosság 7 millióra; következésképen a' Lengyel Statusnak adossága 20 millió forintra megyen. — A' mostani számlálás szerént is 8 millió 279655 Lengyel forintra megyen a' polgári hivatalosoknak fizetések; a' hadi seregeké pedig 22 millió 239202 Lengyel forintra; következésképen mind a' kettőt öfzve számlálván 30 millió 518857 Lengyel forintra, az az, 7 millió 629714 rh. forintra, és 15 krajtzárra; ellenben 17 millió 711604 Lengyel forintnál többre nem megyen esztendei jövedelmünk; következésképpen sokkal több esztendei költségünk mint jövedelmünk (u). „

„ Továbbá *úgymond Rossokowszky*, remélnük ugyan, hogy a' határ meg határozása után még valamit vissza fog nekünk engedni a' felséges Orosz Császárné; hogyha mindazáltal reménységünkben meg tsalatkoznánk, azt kíványnya tőlünk az okosságnak regulája, hogy költségünket jövedelmünkhöz alkalmaztassuk, különben lehetetlen leszen illy nagy költségünk mellett meg állanunk. — En annakokáért felséges rendek, úgy gondolkozom, igen jó volna, mind

C c 2

(u.) *Eggy Lengyel forint teszen a' mi számlálásunk szerént 5 garast, avagy 15 krajtzárt.*

jövedelmünket, mind költségünket, a' felséges Orosz fejedelem asszony eleibe terjeszteni, hogy lássa, és fontollya meg ez a' nagy asszony, melly alá szállott legyen az ennekelötte hatalmas Lengyel Ország. Terjesszük eleibe, hogy a' Lengyel Status előbbi állapottyában 10 millióval tartozott Hollándiának — panaszolkodjunk előtte jelenvaló állapotunkról — maga által fogja látni ez a' nagy lelkű fejedelem asszony, hogy mi ennyi tartományainknak el vesztések után, nem fizethettyük adosságainkat — esedezzünk nékie, hogy a' mi tartományainkat el foglalt hatalmasságok vállalják magokra adosságunknak némelley részbe való ki fizetését. „

„ *Rokossowszky* gyökeres és a' jelenvaló rendek szíveiknek belső kamarájáig bé hatott beszédének végződése után, közönséges tsendesség lön a' gyűlés házban — némelleyek az ég felé fordítván szemeiket, könny hullatással áztatták ajakaikat, mások a' földre függesztvén fejeket zokogva kesergettenek hazájoknak romlásán — sokan egymás szemében nézvén nem tudták miként vigasztalhassák magokat, mindnyájan érzették az Orátor beszédének igazságát — de egyfzersmind érzették kedves hazájoknak mostani szomorú állapottyokban lehető segítségére való tehetetlenségeket is. „

Spanyól Ország.

Eggy tudós illyetén meg jegyzést teszen Spanyól Ország szárazon lévő hadi erejének jelenvaló mivóltáról. A' Spanyól Orzági hadi sereg *úgymond* ő, áll:

1. A' királynak házi seregeiből u. m. három compánia lovas testörzöböl; egy compánia dzsidásokból, egy regement gyalog testörzökből, és egy regement karabélyosokból. A' lovas testörzők nemes ifjakkból; a' dzsidások más regementeknél szolgált all tisztekből; a' gyalog testörző regement, mellynek száma 4200 főre megyen, tsupán született Spanyólokból; a' *Wallon* regement

tsupán idegen által szöktekből vagyon formálva — a' karabélyos regementnél lovaikra nézve nintsen szebb Európában.

2. All a' Spanyol hadi sereg 32 nationalis, 3 Irlandiai, vagy Hiberniai; 2 *Wallon*, és 4 Helvétus regementekből. — Minden regementben 3 batalion vagyon, és minden batalionban 710 ember, ki vévén a' Helvétusokból álló regementeket, mellyek tsak eggy eggy batalionból állanak. Ezeken kívül vagynak még az 5 batalion pattantyúsok; és így ha minden regement tellyes számmal vólna, 97870 emberből állana a' Spanyol gyalog sereg. — A' lovas sereg 13 regement gavalleriából, és 8 regement dragonyosokból áll, mellyek mind öfzve 12000 emberre mennek. — A' Spanyollovasságnál allig lehet Európában szebbet látni, többnire mind igen szép *Andalusiai* lovakon járnak, mellyek *Arábiai* lovaknak fajzattyai; természeti tulajdonságaikra nézve igen jó katonák lehetnének a' Spanyolok, hogyha mind a' tiszteknek, mind a' köz embereknek nagyobb hajlandóságok és kedvek vólna a' hadi életre. Kön-töseikben nem sok íz érzés vagyon, felső ruhájok mind hollzú, mind bö — leg szebben néznek ki a' Helvétus regementek, a' kik mindazáltal nem mindnyáján született Helvétusokból, hanem többnire tsavargó németekből állanak. Rest és nehéz a' Spanyol katona, kevés betsületre való vágyodás vagyon benne, még is más Európai katonák felett leg több fizetések jár. Eggynek eggynek napjában a' mi pénzünk szerént 11 krajtzár zsóldja vagyon, ennek felette nadrága, tzipöje, és botossa. A' tisztekre nézve semmi vitézi rend nintsen, hanem rendkívül való fizetessel szokott hadi virtusok megjutalmaztatni — a' leg nagyobb penisó 8 ezer talérra, az az 12 ezer forintra megyen.

Frantzia Ország.

Múlt közönséges levelek után mi is azt írjuk vala 24 dik újság levelünkben, hogy egész

Szabaudiából ki üzettettek volna a' Frantzia patrióták. Ellenben néhány Párisban költ levelek tökéletesen megzáfolyják ezt a' hirt, és azt mondják, hogy a' *Pedemontiumi* seregek *Moriennél* megverettek, és 1600 ember fogattatott el közülök *Sarentaise* mellett. — *Kellermann* Generál is azt írta a' közönséges jóra vigyázó Commissiónak múlt Aug. 28-ik napján, (és így 5 nappal később mint a' *Thurini* levelek írták a' Frantziának Szabaudiából lett ki üzettetéseket), hogy ő a' *Montblanki* osztályhoz (így nevezik a' Frantziák Szabaudiát) közelebb vonta magát, megakadályoztatta a' *Pedemontiumi* seregeknek előmeneteleket, megbátorította a' Frantzia seregeket, és hogy mihelyt *Lyon* mellett dolgát elvégzi, mingyárt rajta üt Szardinián. Maga a' *Bétsi* udvari újság is azt mondja, hogy az égyesült *Pedemontiumi* és *Austriai* seregek meg lehetőszen bóldogúlnak a' Szabaudiai hertzezségben, és hogy immár annak egy részét törvényes urok birtoka alá vetették. — Az oda küldetett Frantzia N. biztosok is azt írták Aug. 30-ik napján Szabaudiából, hogy az imitt amott felzendült Szabaudia lakosokat letsendesítették, és olly rendeléseket tettek, hogy *Kellermann* Generálnak *Lyon* alatt léte alatt is, nem sok előmenetelt tehetnek a' Szárdinai királynak seregei.

Aug. 26-dik napján tartott ülésben azt javasolta egy *Simon* nevű tagja a' gyűlésnek, hogy mivel a' *Hansee* városok is magok részéről katonával és pénzel segítették a' Német birodalmat, tehát azok ellen is hadat kellene indítani (x). —

(x.) *Hansee városoknak* (*civitates Hanseaticae*) neveztettek hajdan azok a' hatalmas német birodalombeli és *Belgiomi* városok, mellyek a' 12 dik században a' kereskedésnek jobb móddal, hasznosabban és bátrabban lehető gyakorlására egymás közt szövetséget kötöttek, és

Eggy másik tagja, a' N. Gyűlésnek ismét azt kívánta, hogy szükség volna megvizsgálni, ha valylyon azon két északi hatalmasságokat, a' kiknek a' *Ratisbonai* birodalombeli gyűlésen mind szavok, mind ülések vagyon, nem úgy kellene é tekinteni, mint a' Fr. nemzetnek ellenségeit (y). Ezen javallás ellen, mint egész Frantzia Ország-nak ártalmas fel tétel ellen, az egész gyűlés zúgolódott. Nevezetesen *St. Andre* azt jegyzette meg, hogy nem volna tanátsos a' Frantzia közönséges társaság ellenségeinek számát szaporítani, és eggy olly dologban, mellynek veszedelmes következései lehetnének, éretlen végzést hozni.

Még mostan is tsak nem minden nap sok ember fogattatik el Párisban, és másutt is. A' leg közelebb el fogattattak között vagynak *Voisins Gilbert* a' Párisi Parlamentomnak vólt előülője, *Marchio Boulainvillers*, és Gróf *de la Tour du Pin Gouvernet*, a' bastillának 1789-dik esztendőben

---

olly hatalmasokká lettenek két 's három század alatt, hogy a' leg hatalmasabb Európai Fejedelmeknek is törvényt szabtanak, és éppen ez okozta, hogy Anglia Ersébet, Svéczia Krisztina királynék alatt, a' szövetséges Belgiom, a' Dániai király, és a' Német birodalombeli fejedelmek irigyelvén azoknak hatalmokat, minden úton módon kívánták azokat meg erőteleseníteni. Leg nagyobb sebet ejtett a' Hansee városoknak testén a' napkeleti és napnyúgoti Indiákra való kereskedés. A' többit olvasd meg az Új Magyar Kurir 1 ső darabjának 67 lapján.

(y.) *A' Svéciai király, mint innekső Pomeraniának, a' Dániai király pedig mint Holsátziának urai, tagjai a' Német birodalomnak, és így, mint olyanoknak, mind szavok, mind ülések vagyon a' Ratisbonai gyűlésben.*

lett le rontatása után hadi minister vólt. Sőt Aug. 31-dik napján a' *Meurtei* osztályban (Lotharingiában) nemtsak a' gyanús emberek, hanem ennekfelette a' hazájokból ki költözött Frantziának feleségeik, gyermekeik, és rokonaik is, a' meg élemedett öregeken és apró gyermekeken kívül, mind el fogatattak, és a' nemzeti házakba zárattattak bé.

Chaumetsnek javaslására azt végezték a' Párisi polgári előjárók, hogy azok a' nemzeti épületek, mellyek sem el nem adattattak, sem ki nem béreltettek, a' táborban lévő lakosok feleségeiknek, és gyermekeiknek adattassanak által lakásra.

Minden reménységeken kívül igen örvendetes hirt vett a' N. Gyűlés tagjai Aug. 30-ik napján, a' *Nantesben* tartozkodó N. biztosoktól. Ezek azt írták, hogy a' patrióta seregek a' Rojalistákat előbbi tanyájokból ki űzték, magazinumaikat el nyerték, közzülök sokat le vágtek és el fogdostak, házaikat le égették, feleségeiket, gyermekeiket el fogdosták, klastromokba zárták, holott emberi módon bánnak velek.

Más nap tartatott ülésben következő végzéseket hozott a' N. Gyűlés. 1. Hogy minden gabona liszt, széna és szalma, a' melly a' Frantzia ki kötő helybe vitetik, onnan 6 órányi földre vitettessen bellyebb az országba. — 2. Hogy minden gabona liszt, abrak, széna, szalma magazinumok, a' ki kötő helyekből és tengernek partyaírói, hasonlóképen 6 órányira vitettessenek bellyebb az országba. — 3. Hogy a' parantsolatokat tökéletességre vivő Commissiónak világos parantsolattya, és engedelmé nélkül, senki ne mérészélylye az illyetén magazinumokat bellyebb vinni, 10 ezrtendei tömlötz büntetés alatt.

Azok a' kedvetlen hírek, mellyek mind az országból magából, mind pedig az országnak ha-

táraitól mennek Párisba, nem hogy mérsékelnék, sőt inkább öregbitik a' Jakobinusi indulattal bíró N. biztosoknak dühös indulattyokat. — *Danton* a' mostani N. Gyűlésnek oraculumma, Aug. 30 ik napján tartatott ülésben egy közönséges beszédet tartott, mellyben a' többek közt azt mondta, hogy mind ekkorig a' köz nép viaskodott a' Fr. szabadság mellett, és midőn mások jutalmát vették fáradságaiknak, a' népnek egyéb megjutalmaztatása nem vőlt ortzain le folyt könyhűlatásaiknál. A' kereskedők, úgy mond, és a' pénzes emberek azért kívánták a' revolútiót, hogy a' nemességnek és papságnak jussait magokévá tehessék — már most több vagyon tehetiségekben hat milliárdnál: (éggy milliárd telzen ezer milliót); azért illő dolog, hogy ők fizessék ki a' köz társaságnak adosságait. Hogyha ez végben nem megyen — hogyha az assignatáknak száma meg nem kissebbíthetik, a' melly leg nagyobb oka az eleség drágaságának — hogyha semmi hasznok nem lejénd a' nadrágtalanoknak a' revolútióból, szükség hogy mi Jakobinusok revolútiót indítsunk a' kereskedők és gazdagok ellen, a' mint indítottunk vőlt a' papság és nemesség ellen.

Dagobert Fr. Generál, a' ki a' Spanyolok ellen *Langvedotziában* hadakozó seregeknek vezérévé tétett, illyetén vizsgálató levelet irt a' Fr. hadi miniszternek: „A' mi seregeink el foglalták a' *Montlibrénél* lévő Spanyol tábort. Innen irtok én kégyelmednek — elég sokáig védelmezték magokat a' Spanyolok, végtére kénytelenek vőltak a' Frantzia vitéz seregeknek engedni — keménnyen meg verettettek, 8 ágyúikat, munitiószekereiket, és bagázsijokat el foglaltuk. Az el fogatott Spanyoloknak számát meg határozni nem tudom; annyit mindazáltal mondhatok, hogy ha *Barbantane* Generál az ígért gávalleriát nékem meg küldötte vőlna, mind egy lábíg el fogtuk vőlna őket. — A' *Sagunt* nevű Spanyol dragonyos regement egészlen semmivé tétett.

A' Párisi N. Gyűlés szüntelen decretizal, még sem tudja azt decretizálni, hogy az eleség, kiváltképen a' kenyér bővebb 's óltsóbb legyen Páris városában. E' miatt vége holla nints a' panasznak és zúgolódásnak. Sept. 4 dik napján ölzve futottak eggnéhány száz mester emberek, kiváltképen pedig kömivesek, és nagyon fenyegették az előjárókat, hogyha a' kenyérről gondot nem viselnének. Két hólnaptól fogva úgy mond, várakozunk a' kenyérnek bővsége után, még is mostan is olly szűk és olly drága, mint vólt ennekelőtte. Ez a' gonosz naponként mind jobban jobban öregbül, veszedelmet húzhat maga után, és ha elei nem vétettetik, bizonyosan el fogják az aristocraták fel tett tzellyokat érni. Segitsetek, segítsetek rajtunk! hogy a' szegény mester embernek ne legyen szüksége még viradta előtt ágyából fel kelni, és a' napnak nagyobb részét a' kenyér után való futkosásban el tölteni. Az özegyek a' gyermekekkel, a' tábornál lévő férfiaknak feleségeik, gyakorta kenyér helyett köny hullatásokkal táplállyák az övéiket. — A' nadrágtalanoknak neveikben kérünk benneteket előjárók, büntessétek meg azokat, a' kik vagy resztségek, vagy gonofzságok által okozták ezt a' nagy szükséget. Újjobban esküszünk a' Frantzia köz társaságnak éggységére és ofzolhatatlanságára. „

A' városnak fő polgár mestere azt válaszolta a' zúgolódó mester emberek küldöttjeinek, hogy ő tökéletes meg elégedéssel szemléli ezen jó patriótákat, a' kik az aristocraták ellenségeinek lenni jelentették magokat, egyfersmind azt felelte nékik, hogy a' kenyér szükségének különb különb féle okai légyenek — hogy nemcsak Párisban, hanem más városokban is szűk és drága a' kenyér — hogy ez a' gonosz közönséges, és ennek leg főbb okai a' gabona kereskedők légyenek. — Sokáig és hathatosan beszéltenek a' nadrágtalanok az előjárókkal, minden szempillantásban nevededett a' számok, és

gyakorta illeten kiáltás hangzott a' város palotájában: *kenyeret! kenyeret!* Végtére *Calieux* fel szállt a' nadrágtalanoknak más gondolatokra való fordításokra, és hol a' Fr. táborozó seregeknek vitézségeket, hol a' Spanyoloknak és Royalistáknak meg verettetésekét beszéltette nékiük elő, tudván azt, hogy ők az illeten hírek hallásában gyönyörködnek s. a. t. — — Az alatt ki pihenvén magát a' fő polgár mester így kezdett a' nadrágtalanokhoz szólni: Elegendő liszt vagyon immár, és még ma annyi fog a' kenyér sütőknek ki osztogattatni, a' mennyire szükség lesz — hogy a' N. Gyűlés egy revolutionális armadiát akar fel állítani a' Párisba vitetendő eleségnek fedésére, és hogy mindent, a' ki a' nép közzé éhséget akart vinni, és terjeszteni, semmivé teszi. Végtére azt végzették a' polgári előjárók, hogy Párisnak szükségére 50 malmok tsináltassanak a' *Sequana* vizén, és tömlötzökre hányattassanak az eleségnek ki szolgáltatói.

Minekutánna mind a' nadrágtalanoknak kívánságaik, mind a' polgári előjáróknak végzéseik eleibe terjesztettek volna a' N. Gyűlésnek, hofszas beszédet tartott a' közönséges *Fiscus*. A' többi közt így szóllott: Éppen olly nagy urakat jádznak mostan a' gazdagok és árendások, mint jázottanak ennekelötte a' nemesek, kiknek jószágait meg vették. — Ezek igyekeznek a' mi veszedelmünkre — oda akarják ezek a' népet vinni, hogy szabadságát kenyérért el adja. Hanem rövid idő múltán másként fog a' dolog fordulni, nagy dolognak végben vitelére készíti magát a' nép. — Szent hegy, légy a' Frantziáknak *Sinai* hegye, és szüntelen való ményköveket hullass a' nemzet nevében — szent hegy, légy olly *Vulkánussá*, az az tüzet okádó hegyé, mellyben minden szabadság ellen dobogó szív változtasson hamuvá által. — Törvénytévők, nints helye az engedelmességnek és könyörületességnek, el fogyott békességes türesünk — *kenyeret! kenyere-*

ret! — hatalmat a' törvénynek — a' miképen régen el végeztétek, állítsatok fel egygy revolutionalis sereget, a' melly égygyik osztályból a' másikba mennyen, egygy meg vesztegethetetlen itilő szék kövesse azt, a' melly a' bosszú állásnak és halálnak eszközével legyen fel fegyverkezettve. Végtére azt kívánta ez az orátor, hogy minden mulattságos kertek káposztás kertekké változtassanak által. Beszédjének végződése után következő végzéseket hozott a' N. Gyűlés: 1. Hogy mind addig meg ne szűnnyenek a' fegyver művesek munkáiktól, valameddig minden polgárnak fegyvere lejjend. — 2. Páris városának minden quártéllyaiban, hetenként kétfzer u. m. vásárnap és tsötörtökön, közönséges gyűlések tartassanak, mellyben minden polgár, és mester ember jelentse ki a' maga pafzát, el múlafztott idejéért mind égygyiknek fizettessen 40 sólt (egygy sól tetzen 1 krajtzárt és két ötöd részt). 3. Hogy a' gazdagoknak költségére egygy revolutionalis sereg állitasson fel. — 4. Hogy minden lakosnak háza nyitva legyen éjjel, az éjjeli vizsgálásra nézve.

A' tsatázó piatzokról.

Brüsselből iratik Sept. 11-dik napján, hogy a' Frantzia északi ármadiának fő kórmányozója *Houchárd* Generál 40 ezer emberrel támadta volna meg a' *Yorky* hertzeg vezérlése alatt lévő égygyesült sereget, és egész *Courtrayig* vissza tóltavólta őket — hogy az Anglusok és Hannóveránusok között sokan el húllottanak — hogy két Anglus hertzeg el fogattatott, sőt maga a' *Yorky* hertzeg is olly veszedelmes környül állások között lett legyen, hogy hanemha *Beaulieu* Cs. K. F. M. L. segítségére érkezett volna, mind az el fogattatott két Anglus, mind a' *Yorki* hertzegek prédájokká lettenek volna a' Frantziának. — *Mastrichtból* ellenben azt a' hirt vet-

tük, hogy noha az Anglusok vissza nyomattattak *Dünkerka* alól, úgy hogy egész *Furnesig* vissza kellett húznia magokat: mindazonáltal *Beaulieu* Generál segítségére érkezvén a' *Yorki* hertzegnek, *Houchárd* Frantzia Generált meg támadta, meg verte, és egynéhány ágyút is el vett tőlök. Eggy *Hágában* Sept. 10-dik napján költ levélből olvassuk, hogy a' *Yorki* hertzeg el nem foglalhatta még a' *Dünkerka* alatt lévő cataractákat, az az viz emelő kapukat, mellyeknek segítségével *Dünkerkának* egész környékét viz alá lehet venni, szükség, úgymond a' *Hágai* levél, ezen cataractáknak elfoglalása előtt azokat a' bástyákat elfoglalni, a' mellyek amazokat fedik. Az említett *Hágai* levélből olvassuk azt is, hogy *Mackbrid* Angliai Admirál lehetetlennek tartotta *Dünkerkának* tenger részéről való ostromlásához fogni, valamedig számosabb ártilleria oda nem érkezéndik. Mellyre nézve nem akarván a' *Yorki* hertzeg a' kormányára bízott seregeket a' Frantzia fregattáknak tüze által vesztegetetni, jó darabon vissza húzta magát.

Valamint *Flandriában*, úgy a' *Rajna* és *Mosel* folyó vizek mellett is gyakorta való tsaták történnek az égyyesült, és Frantzia patrióta seregek között. *Durlachban* Sept. 12-dik napján költ írásból olvassuk, hogy az előtt való két napon kemény ágyú ropogás hallatott volna a' *Rajna* mentében, és hogy következett napon ezek a' hírek futották bé azon környékeket. — 1. Hogy a' Frantziák *Kajserlauternig* vissza nyomattattak volna. — 2. Hogy egynéhány tsuport Frantzia parasztok kaszákkal, ízekertzékkal, és vas villákkal támadták volna meg az égyyesült seregeket, de a' kiket ezek többnire mind le vágták. — 3. Hogy a' *Brunsvigiai* hertzeg, a' *Gr. Wurmser* táborának jobb szárnyával magát öfzve tsatolta volna *Reinzábern* mellett.

Durlachból iratik az is, hogy Sept. 12-ik napja igen meleg vólt, mind az *Austriai*, mind a'

Frantzia seregekre nézve *Lauterburg* alatt — hogy 10 ezer Frantzia támadott meg egy 6 ezer főből álló Császári és Német birodalombeli seregeket — hogy *Manfredini* és *Thurn* regementjei, mellyek egész nap tűzben vóltanak, sokat szenvedtenek — mindazáltal tsak ugyan vilíza verték a' Frantziákat.

Egy valaki azt írja *Karlsruheból* Sept. 13 ik napján, hogy a' Frantziák az égygyesült német seregeknek cordonnyát mindenütt nagy erővel, dühösséggel és számos ártilleriával meg támadták, hogy az utólsóbbak egész bátorsággal és álhata-tossággal állották ki a' Frantzia tüzet, és sok vitéz tífztet és köz embert is vesztettenek el — hogy az égygyesült seregeknek bal szárnya az ellenség nagy erejének kéntelen vólt eleinten engedni; hanem nem állitván a' Frantziák ottan való maradásokat bátorságosnak lenni, ismét vissza húzták magokat *Lauterburgi* sántzaikba, a' miéink pedig előbbi örreikre vissza állottak.

*   *   *

Tudománybeli Tudósítás.

Kolosvár 1-ső Sept. — Éppen most szabadúla ki a' sajtó alól itten *Kolosváratt Hochmeister Márton* úrnak betüivel nyomtattatott illy titulusú könyv: *Notitia Parochiae Jegenyensis*. Vagyon ajánlva (*dedicálva*) a' munka a' T. T. *Clerusnak*. All IX Paragraphusból. Az elsőben vagyon beszéd a' *Jegenyei* templomnak ritka régiségéről. Másodikban a' Megyének hol létéről. Harmadikban a' Plébánusoknak egymás után való következésekről. Negyedikben a' Plébánusnak jövedelméről. Ötödikben a' találtató kövekről. Hatodikban a' forrásokról, és azoknak hasznairól. Hetedikben a' faluknak régi, és utóbbi urairól. Nyóltzadikban a' Megyének könyveiről. Ebben elő adatik egy régi *Concionator*, és ő belöle ki szedegetett régi magyar szók, ki fejté-

sek, és több e' félék. A' Kilentzedik egygy régi mise mondó könyvet ad elő, és azokat foglalja magában, mellyek a' mái mise mondó könyvben vagy nintsenek meg, vagy sokkal másképen vagynak. Ez summája a' könyvnek, melly minden tiszteletet érdemlő lelki pásztoroknak mintegy ösztönül botsátatott világosságra, hogy terhes foglalatosságaik között esendő üres óráikban magok meggyéiknek meg esmérésére fel gerjesztessenek. Ugyan eztet foglalja magában az elő beszéd is, mellyet mintegy tzigérül ide iktatunk.

Fratres!

Non alio sine Notitia haec Parochiae Jegenyensis a me scripta est, neque aliam ob causam luce donatur publica, quam ut vobis fratribus meis in Christo charissimis, sponte currentibus, ad majora, atque meliora audenda calcar quoddam adderetur; utque ad exemplar. hocce hominis ut ut privati, qualem me esse non ignoro, opuseuli tenuis, quale hoc esse deprehendetis, subcisiuis ab arduo animarum negotio horis scrutaremini, quid in iis, quas regendas obtinetis, Parochiis ante Vos gestum sit; vetustissimis dein illis squallore, et carie obsitis monumentis splendorem conciliaretis; chartas a blattis, et tineis industria Vestra, quam ventura in coelum efferet posteritas, vindicaretis.

Profecto, si voluptas est dicenda, quam magnarum, et variarum rerum aspectus animis nostris infundit, certe nihil pulchrius, nihil gratius, nihil prorsus jucundius, quam praeterita tempora praesentia reddere; res sepultas in lucem reducere; homines vita functos in vitam nostrae memoriae revocare.

Hoc, itaque fratres! quid quid est temporis futilis, et caduci, si non datur factis, saltem studiis proferamus, et, quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid, quo nos testemur vixisse. Valet.

A' kiknek kedvek tartya ezen könyvnek megszerzését, azok ne sajnállyák magokat jelenteni, 30 krajtzárt le tévén, nagy érdemű T. T. Espe- rest uraiknál; kik szabad postán az Auctort a' vevőknek száma iránt tudósítván, fáradságok jutalmául minden 10 dik exemplárt ingyen fogják kezekhez venni a' többivel égyütt. A' posta út ez: *Per Claudiopolim, Bogártelke, Jegenye.*

* * *

Derhám Wiliámnak az a' hires *Physico-theologiája*, mellyet Európának nevezetesebb nemzetségei született nyelveken olvasnak, és a' mellynek *Segesvári István* által, magyar köntösben lejendő meg jelenését, a' múlt esztendőnek fogyta felé ki hirdették az akkori magyar újságok: már egészen készen van, és innen Bétsből, mind a' két Hazába nem sokára le fog szállittathatni. — A' mi minekelötte meg lenne, mustrául küldünk belölle egyy árkust, a' végre, hogy ebből, a' könyvnek mind a' summáját, (ha csak rövideden is), mind a' magyarságát, mind a' betűit, meg lehessen látni. A' könyv, ámbár minden *Tóldalék* nélkül van is: 50 árkusnál szaporább valamivel; és vagyon mellette egyy réz táblára metz- tzett rajzolat is, mellynek figuráji a' könyvben meg magyaráztatnak. Az árra 2 r. forint és 30 krajtzár. A' kinek kedve van ezen hasznos könyvből számos exemplárokat magához venni, az ebbéli meg égyezés végett, vagy levele által, vagy személyly szerént, jelentheti magát itten *Bétsben*, a' *Magyar Mercurius* érdemes írójánál, *Pántzél Dániel* úrnál.